

УДК 340.1; 346.1

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.30>**Оксана Вінник,***докт. юрид. наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, головний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства**Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва**імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України*

ЗАГРОЗИ СУСПІЛЬНОМУ БЛАГОПОЛУЧЧЮ: ЗАВДАННЯ ПРАВА

Стаття присвячена ролі права в умовах появи нових загроз суспільному благополуччю (зокрема, коронавірусної пандемії, ризиків цифровізації, глобального потепління тощо).

За результатами аналізу фактичного стану суспільних відносин в зазначених умовах та їх правового регулювання виявляються пов'язані з цим проблеми, серед яких: збільшення кількості зловживань цифровими можливостями, ігнорування суспільних інтересів (щодо необхідності забезпечення здорового і безпечного середовища для членів суспільства в умовах коронавірусної пандемії, значної ймовірності природних та техногенних катастроф, зміни клімату внаслідок забруднення довкілля), посилення розшарування суспільства на багатих і бідних (в тому числі і в ракурсі цифрових можливостей), які самі по собі або в сукупності несуть значну загрозу для суспільного благополуччя. Це зумовлює необхідність адекватного державно-суспільного реагування, включаючи й правові аспекти.

Більшість сучасних загроз викликана людським фактором, а саме бажанням вигоди за рахунок ігнорування суспільних потреб у здоровому і безпечному довкіллі (і відповідно, недотримання природоохоронних заходів у бізнес-діяльності, економія на протиепідемічних заходах, заінтересованість виключно в прибутках у необхідних для суспільства сферах), безпечності у використанні новітніх технологій (без ґрунтовних досліджень ризиків їх застосування); акцентом на приватних інтересах (і, відповідно, на приватно-правовому регулюванні, замість забезпечення балансу публічних і приватних інтересів з урахуванням збільшення кількості та негативних наслідків нових загроз).

Це свідчить про можливість превентивного впливу на згадані загрози за рахунок не лише додаткових державних заходів, а й посилення соціальної відповідальності всіх членів суспільства, включаючи представників бізнесу.

Попри сподівання на соціальну свідомість та соціальну відповідальність, що є завданням громадянського суспільства, більш дієвими в сучасних умовах є державні заходи, у тому числі правове регулювання. Дослідження стану відносин, виявлення проблем в їх регулюванні з появою нових загроз та напрацювання шляхів удосконалення нормативно-правової бази та правозастосовної практики – завдання правової науки. В аспекті превентивних заходів щодо ризиків цифровізації, яка охопила всі сфери суспільного життя, низка таких заходів вже напрацьована на теоретичному рівні: закріплення на рівні закону/кодексу поняття та відкритого переліку цифрових прав та обов'язків; заборона зловживати цифровими можливостями; вимоги до електронних правочинів/договорів та підстави для визнання їх недійсними; коригування вимог до економічної конкуренції на цифр візованих ринках. Справа за законодавцем, який має врахувати напрацювання правової науки в процесі вдосконалення правового регулювання, а Уряд – забезпечити реалізацію нових положень на практиці та простежити за їхньою ефективністю. Проте цей процес є перманентним з огляду на динамізм суспільних відносин, і, відповідно, необхідне вдосконалення всіх його етапів/складників.

Ключові слова: загрози суспільному благополуччю, види загроз, загрози природного характеру, загрози, пов'язані з діяльністю людини, ризики цифровізації, вдосконалення правового регулювання.

Постановка проблеми. Суспільні відносини в сучасний період зазнають значних змін з огляду на загострення старих (забруднення довкілля, природні та техногенні катаклізми, розшарування суспільства та пов'язана з цим проблема бідності) та появою нових загроз (коронавірусна пандемія, глобальне потепління, ризики цифровізації, зокрема поява та зростання кількості кіберпорушень, зловживань цифровими можливостями і просто

недбалість розробників програмного забезпечення під час його встановлення/налаштування [1; 2; 3]). Відповідно, виникає проблема адекватної реакції суспільства на ці негативні явища, включаючи потенціал права – правової науки, нормотворчої та правозастосовної діяльності, які із запізненням реагують на загрози з огляду на об'єктивні

підстави (швидкість змін в суспільних відносинах, пов'язаних із загрозами, та цілкова новизна деяких із них, цифровізаційних зокрема) та обставини суб'єктивного характеру (негнучкість державної політики стосовно цих питань, згадана недбалість, традиційне небажання виявлення сутності та характеру небезпек з розрахунком на народно-побутове «Якось-то воно буде!»).

Мета статті. Разом із тим окремі аспекти цієї проблеми досліджували і раніше, в тому числі протягом останніх років (щодо коронавірусної пандемії [4; 5], ризиків цифровізації [6; 7; 8], включно з кібербезпекою [9; 10], техногенної безпеки [11; 12], зміни клімату/глобального потепління [13] тощо. У всіх цих небезпек є спільні риси (створюють загрозу суспільному благополуччю і, відповідно, потребують вжиття превентивних заходів щодо їх появи та/або мінімізації негативних наслідків, доцільності встановлення особливого правового режиму з метою мінімізації дії/наслідків цих загроз), а отже, вони потребують комплексного дослідження, яке, однак, має враховувати і специфіку окремих видів загроз. Ця стаття є спробою порушити цю актуальну проблему, окреслити напрями дослідження та основні аспекти її вирішення.

Виклад основного матеріалу. Комплексному врегулюванню відносин, пов'язаних із загрозами, присвячений Кодекс цивільного захисту України [14], який регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, визначає повноваження, права та обов'язки учасників відносин, проте не враховує швидкі зміни в суспільному житті, у тому числі коронавірусну пандемію, ризики цифровізації, зокрема масштабні зловживання цифровими можливостями в умовах обмежувальних карантинних заходів і, відповідно, зростання рівня використання цифрових ресурсів – онлайн-платежів, Інтернет-торгівлі, дистанційного навчання тощо).

Проблема правового забезпечення суспільного добробуту в згаданих умовах безпосередньо пов'язана з економікою, яка несе основний тягар (а в умовах пандемії – разом зі сферою охорони здоров'я), у зв'язку з чим варто звернутися до відповідних положень Конституції України, зокрема ст. 13, яка покладає на державу турботу про соціальне забезпечення економіки України, тобто врахування як суспільних, так і типових законних інтересів громадян. В екстремальних

умовах загроз на перший план виходить суспільне благо, якщо навіть окремим членам суспільства не подобаються вживані державою заходи, що сприймаються як обмеження прав (наприклад, масковий режим, введення локдауну з відповідною заборонаю роботи розважальних закладів, ярмарок, проведення масових заходів; вакцинація від COVID-19 тощо). Недарма Європейський суд з прав людини визнав законною обов'язкову вакцинацію [15] як суспільно необхідну, що може стосуватися і COVID-19.

Відповідно до Конституції України (ст. 3) людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а основним стратегічним курсом України у сфері економіки, від стану якої залежить функціонування інших сфер (охорони здоров'я, зокрема), є забезпечення її соціального спрямування, тобто врахування інтересів суспільства, типових інтересів його членів, держави як організатора суспільного життя. Зазначені положення Основного Закону України особливо актуальні в сучасних умовах появи нових (коронавірусна пандемія, зловживання цифровими можливостями, цифрова нерівність, глобальне потепління) і загострення старих загроз суспільному благополуччю (забруднення довкілля, ризики природних та техногенних катастроф, зловживання правами та можливостями, розширення суспільства та пов'язане з цим зубожіння значної частини населення, міжнародний тероризм, негативні наслідки глобалізації тощо).

Подібні зміни в суспільному житті потребують адекватного правового регулювання з метою забезпечення застосування превентивних заходів щодо суспільно небезпечних наслідків зазначених явищ та стимулювання застосування необхідних засобів щодо виробництва/виконання/надання товарів/робіт/послуг, потрібних для подолання згаданих загроз / зменшення їх негативних наслідків та забезпечення гідних умов життя, праці, відпочинку членів суспільства.

Українська держава реагує на ці загрози, але повільніше, ніж це потребує суспільство, і нерідко у формі концепцій та стратегій [16-22], що мають аналітичний та рамковий характер [13], а їхні положення значною частиною слабо реалізуються. Лише в окремих випадках передбачені зазначеними актами заходи було закріплено на рівні законів [14; 23; 24; 25], проте коригування їхніх положень значно відстає від змін, що відбуваються в суспільних відносинах.

Положення Конституції України щодо забезпечення державою соціального

спрямування вітчизняної економіки відповідно до основних засад громадянського суспільства, на необхідності розвитку якого наголошується у відповідній Національній стратегії [26], та орієнтації України на Європейське (ЄС) законодавство відповідно до Закону «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [27]. У ключових актах ЄС (зокрема, ст. 11 Договору про Європейський Союз (Маастріхт, 7 лютого 1992 р.) [28]) наголошується на необхідності для ЄС мати відкритий, прозорий та регулярний діалог з організаціями громадянського суспільства, в тому числі під час підготовки пропозицій до правових актів ЄС. Отже, врахування основних засад ЄС щодо співпраці держави з інститутами громадянського суспільства (бізнесом та саморегульованими організаціями підприємців, неурядовими організаціями з питань захисту навколишнього середовища та прав споживачів, профспілками тощо) з відповідним закріпленням в Господарському кодексі України (ГК) [29] сприятиме розбудові та соціальному спрямуванню національної економіки, включно з її спроможністю забезпечити потреби суспільства в умовах загроз суспільному благополуччю та протистояння зловживанням.

Разом із тим реалізація передбачених зазначеними актами заходів, що зазвичай відповідають основним засадам громадянського суспільства, включно з необхідністю адекватного сучасним умовам (в тому числі ризикам) нормативно-правового регулювання, значно відстає від сучасного стану відповідних відносин і суспільних потреб. Наслідком цього стали численні зловживання, складність їх правової оцінки та застосування заходів відповідальності, що особливо гостро проявляється у сферах охорони здоров'я (недотримання/ігнорування карантинних заходів), охорони довкілля (від пожеж, спричинених спалюванням сухої трави/опалого листя на приватних ділянках, потерпають цілі райони, знищуються ліси), а також цифровізації, переваги якої використовують не лише добросовісні учасники суспільних відносин, а й бажаючі отримати незаслужені переваги шляхом ігнорування (а часом і грубого порушення) інтересів інших осіб та суспільства в цілому.

Поширенню зловживань, пов'язаних з новими загрозами та загостренням старих, сприяє (як це не парадоксально) і стан нормативно-правового регулювання суспільних відносин, і поширення правових теорій щодо пріоритету приватного права в сучасному суспільстві, а саме:

прагнення скасувати Господарський кодекс України [29] на користь Цивільного [30]

з відповідним домінуванням приватно-правового регулювання відносин підприємництва [31, параграф 1.1.], хоча останнє існує за рахунок задоволення суспільних потреб, а саме найчисленнішої категорії учасників суспільних відносин – споживачів, і як таке має відповідати встановленим державою вимогам публічного характеру (щодо безпеки та якості товарів/робіт/послуг, безпеки виробництва – технічної, екологічної, санітарно-епідеміологічної, щодо охорони праці тощо);

відсутність закріплених в законодавстві (зокрема, ГК [29] та ЦК [30]) необхідних для безпеки у сфері цифровізованих відносин положень щодо: цифрових прав та обов'язків, політики держави в цій сфері, включно з необхідністю та засобами поєднання державного регулювання із саморегулюванням (ГК); правового статусу віртуальних підприємств та правового режиму цифрових ресурсів – бізнес-сайтів, включно з Інтернет-магазинами, штучного інтелекту, чат-ботів тощо; впливу цифровізації на економічну конкуренцію (на ринках з використанням цифрових ресурсів та/або за участю віртуальних підприємств); правової оцінки зловживань цифровими можливостями та нехтувань безпеки використання цифрових ресурсів на зразок штучного інтелекту, щодо якого в ЄС визнана проблема адекватного регулювання відносин з урахуванням його переваг та пов'язаних із ним ризиків (WHITE PAPER On Artificial Intelligence [32]);

слабкість суспільно необхідного (держави та громадянського суспільства) регулювання на нові загрози і пов'язану з цим необхідність акцентування уваги не лише на правах учасників суспільних відносин, а й на їхніх обов'язках [33].

Потреба у вдосконаленні правового регулювання відносин у сфері економіки з метою її соціального забезпечення – справа і держави, і інститутів громадянського суспільства (насамперед організацій, що об'єднують і, відповідно, віддзеркалюють інтереси бізнесу, споживачів, найманих працівників, громадян щодо екологічної та іншої безпеки), і правової науки, що потребує комплексного вирішення із застосуванням як публічно-правових, так і приватно-правових механізмів, з використанням як вітчизняного, так і зарубіжного (міжнародного та інших країн) досвіду. Якщо держава має оптимізувати свою економіко-правову політику в цьому руслі, то завдання громадянського суспільства – стимулювати соціальну відповідальність підприємництва і громадян в умовах згаданих загроз.

Унікальність зазначеної проблеми проявляється в тому, що вона:

– охоплює всі основні сфери суспільного і приватного життя, оскільки пов'язана із загрозами для благополуччя і є комплексною (потребує потенціалу всіх основних сфер суспільного буття в її вирішенні);

– зумовлена низкою факторів, частина з яких має природний характер (природні катаклізми), частина – пов'язана з індустріально-інноваційним шляхом розвитку людства, що має негативний вплив на екологію та/або породжує відповідні ризики (забруднення довкілля, техногенні катастрофи, ризики цифровізації та подібних інновацій), інші – зумовлені людським фактором (пріоритет приватних інтересів над суспільними, ігнорування соціально відповідальної поведінки), недостатньою ефективністю державної політики, у тому числі правової, та її реалізацією на практиці;

– стосується більшості сфер суспільного буття, що безпосередньо пов'язані з економікою, яка і має забезпечити господарський складник вирішення пов'язаних із загрозами проблем (забезпечення суспільства необхідними в таких умовах благами – товарами, роботами, послугами, а також засобами захисту від негативних наслідків загроз);

– віддзеркалює потребу всіх граней соціального спрямування економіки (оптимальне державне регулювання; його поєднання із саморегулюванням; збалансований вплив на підприємництво, що, з одного боку, має стимулювати його розвиток з урахуванням потреб суспільства і добровільно взятої на себе соціальної відповідальності суб'єктами підприємництва, а з іншого – стримувати зловживання бізнесу своїми правами та можливостями у відносинах зі споживачами, контрагентами, державою, територіальними громадами);

– передбачає як застосування традиційних, притаманних відносинам аналогової економіки, методів правового регулювання, так і пошук нових, що враховують цифровізаційні процеси та потенціал цифрових технологій у вирішенні складних проблем, пов'язаних зі згаданими загрозами.

Усе це свідчить про складне завдання для правової науки, що включає: виявлення основних тенденцій динаміки суспільних відносин у сфері економіки з огляду на появу нових та загострення старих загроз суспільному благополуччю; оцінку стану (ступеня ефективності) правового регулювання зазначених відносин та виявлення проблем, пов'язаних зі змінами в суспільних відносинах; винайдення тих оптимальних шляхів, що забезпечать їх ефективне регулювання з урахуванням не лише поточного стану цих відносин, але й перспектив їх

розвитку/змін. Разом із тим законодавцю необхідно більше реагувати на зміни в суспільному житті, максимально уникаючи прогалин у правовому регулюванні важливих відносин (в тому числі щодо використання дронів [34]), а стосовно відносин у сфері економіки – доповнення відповідними положеннями чинних кодексів, насамперед ГК [29] і ЦК [30]. Йдеться про закріплення в ГК: змісту поняття цифрової економіки та основних засад її функціонування; напрямів та засобів державної економіко-правової політики щодо цифровізації; принципів поєднання державного регулювання із саморегулюванням у сфері цифровізації; системи нормативно-правового регулювання відносин цифровізації; збалансованих цифрових прав та обов'язків учасників відносин у сфері господарювання; особливостей правового становища віртуальних суб'єктів та правового режиму цифрових ресурсів та віртуальних об'єктів; специфіки договірних відносин, що встановлюються із застосуванням електронних засобів зв'язку та вирішенням пов'язаних із цим спорів; впливу цифровізації на антимонопольно-конкурентне регулювання та застосування господарсько-правової відповідальності до порушників; впливу цифровізації на окремі ринки (зокрема, фінансових послуг, які все більше надаються в електронній формі) та зумовлених цим підходів до нормативно-правового регулювання відповідних відносин. У ЦК мають бути включені положення щодо: цифрових прав та обов'язків учасників цивільних відносин; заборони зловживати цифровими можливостями; особливості правового статусу віртуальних учасників цивільних відносин та правового режиму віртуальних об'єктів; вимог до цифрових правочинів та підстави для визнання їх недійсними; особливості порядку надання електронних послуг.

Висновки

Непросте завдання стоїть і перед правовою наукою: напрацювання за результатами ґрунтовного аналізу змін (наявних і потенційних) у суспільному житті тих правових механізмів, що в екстремальних умовах швидко виникаючих нових загроз суспільному благополуччю будуть спроможними забезпечити регулювання суспільних відносин з акцентом на суспільну безпеку, суспільне благо, а також стимулювати соціально відповідальну поведінку всіх учасників цих відносин, а не лише бізнесу з тим, щоб реалізація приватних прав не лише була можливою, а й не завдавала шкоди суспільному благу.

Перманентність процесів, пов'язаних з удосконаленням правового регулювання з огляду на динамізм суспільних відносин, їх

комплексність (наукове обґрунтування, законотворення та правозастосування) зумовлюють і необхідність вдосконалення всіх його (процесу) етапів/складників, а отже, і правової науки як такої.

Список використаних джерел:

1. Пошастило: як хакери знайшли вразливість «Дія City» і чому не стали її зламувати. URL: <https://itsider.com.ua/hakery-znajshly-vrazlyvist-diya-city/> (дата звернення: 07.04.2021).
2. Число результативних кібератак на компанії становиться все більше. URL: <https://channel4it.com/publications/chislo-rezultativnyh-kiberatak-na-kompanii-stanovitsya-vse-bolshe.html> (дата звернення: 05.04.2021).
3. Важное предупреждение от Forbes: Сегодня нужно отключить очень опасную настройку телефоне. URL: https://enovosty.com/news_technology/full/904-vazhnoe-preduprezhdenie-ot-forbes-segodnya-nuzhno-otklyuchit-ochen-opasnuyu-nastroyku-telefone (дата звернення: 09.04.2021).
4. Вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на права, свободи і безпеку людини в інформаційній сфері: матеріали науково-практичної студентської конференції (12 травня 2020 р., м. Київ) / упоряд.: Фурашев В. М., Петряев С. Ю. Київ: Вид-во «Політехніка». 2020. 196 с. URL: <http://ipp.kpi.ua/wp-content/uploads/2020/08/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B2%D1%96%D0%B4-12.05.pdf> (дата звернення: 09.04.2021).
5. Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи: матеріали панельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 23–24 верес. 2020 р.) / редкол.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, Ю. Г. Барабаш, Б. М. Головін. Харків: Право, 2020. 250 с. URL: <http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/4j-forum-2020-zabezpechennya-pravororyadku-v-umovah-koronakrizi.pdf> (дата звернення: 09.04.2021).
6. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТРЕНДИ, РИЗИКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ / керівник проекту, автор доповіді Ольга ПИЩУЛІНА. © Центр Разумкова, 2020. 274 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення: 09.04.2021).
7. Вінник О. Правові проблеми цифровізації в ракурсі нових загроз для суспільного благополуччя. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*: збірник наукових праць. 2020. № 39. С. 11-18. DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-39-1-11-18>.
8. Вінник О. Переваги та ризики цифровізації економіки: проблеми правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 56-62.
9. Бакалінська О., Бакалінський О. Правове забезпечення кібербезпеки в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 100-108.
10. Протидія кіберзагрозам та торгівлі людьми: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 26 листопада 2019 року). URL: <http://univd.edu.ua/uk/dir/2031> (дата звернення: 30.03.2021).
11. Курбанов Я. Л. Забезпечення природно-техногенної безпеки в Україні в проблема визначення поняття «критична інфраструктура». *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 2. С. 150-154. URL: <http://dSPACE.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1046/1/%D0%9A%D1%83%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%202-2016.pdf> (дата звернення: 02.04.2021).
12. Варення Н.М. Правові аспекти забезпечення техногенної безпеки в умовах зростаючих загроз терористичного характеру. *Актуальні питання сучасної науки*. Івано-Франківськ, 2017. С. 76-79. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/other/17july2017/25.pdf> (дата звернення: 02.04.2021).
13. С. Романко. Еколого-правова політика України у сфері зміни клімату. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 88-94.
14. Кодекс цивільного захисту України: прийнятий 2 жовтня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 02.04.2021).
15. Європейський суд із прав людини визнав законною обов'язкову вакцинацію. Це рішення може стосуватися і пандемії COVID-19. URL: <https://hromadske.ua/posts/yevropejskij-sud-iz-prav-lyudini-viznav-zakonnoyu-obovyazkovu-vakcinaciyu-ce-rishennya-mozhe-stosuvatisya-i-pandemiyi-covid-19> (дата звернення: 09.04.2021).
16. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери: схвалена розпорядженням КМУ від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).
17. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: схвалена розпорядженням КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).
18. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення: схвалена розпорядженням КМУ від 22 травня 2019 р. № 402-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/proshvalennya-konceptsiyi-realizaciyi-t220519> (дата звернення: 28.03.2021).
19. Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року: схвалена розпорядженням КМУ від 7 грудня 2016 р. № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).
20. Концепція розвитку системи громадського здоров'я: схвалена розпорядженням КМУ від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).
21. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: схвалена розпорядженням КМУ

від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).

22. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року : схвалена розпорядженням КМУ від 24 січня 2020 р. № 66-р). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2021).

23. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 28.03.2021).

24. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 02.04.2021).

25. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 28.03.2021).

26. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України № 68/2016 від 26 лютого 2016 року. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805> (дата звернення: 28.03.2021).

27. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 30.03.2021).

28. Договір о Європейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 года) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text (дата звернення: 28.03.2021).

29. Господарський кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 04.04.2021).

30. Цивільний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.04.2021).

31. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім "АртЕк", 2020. 128 с. URL : https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DiLMttAVUaiNguQjwNveLyVV-y7q-lR9UjLoVhIb4wPQrUFh1dfgNm9kzRZhUoERyLYREXIfwTu_3wInCWvcPLEBtOvCrUfqNDg%253A18fRLmHv9in-RYf0%26r%3D1618056435605&default_mode=view&lang=uk#start=0 (дата звернення: 10.04.2021).

32. WHITE PAPER On Artificial Intelligence - A European approach to excellence and trust. EUROPEAN COMMISSION. Brussels, 19.2.2020. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1603192201335&uri=CELEX:52020DC0065> (дата звернення: 30.03.2021).

33. A UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RESPONSIBILITIES. Proposed by the InterAction Council. 1 September 1997. URL : <https://www.interactioncouncil.org/sites/default/files/udhr.pdf> (дата звернення: 09.03.2021).

34. Дрони поза правовим полем: як регулюється ринок безпілотників. URL : <https://www.erpravda.com.ua/columns/2021/04/5/672639/> (дата звернення: 09.04.2021).

Oksana Vinnyk. Threats to public welfare: the task of law

The article is devoted to the role of law in the context of new threats to public welfare (in particular, the coronavirus pandemic, the risks of digitalization, global warming, etc.).

The results of the analysis of the actual state of public relations in these conditions and their legal regulation reveal related problems, including:

- increasing the number of abuses of digital opportunities,
- ignoring the public interest (on the need to ensure a healthy and safe environment for members of society in a coronary viral pandemic, a high probability of natural and man-made disasters, climate change due to environmental pollution),

- increasing the stratification of society into rich and poor (including in the perspective of digital opportunities), which alone or in combination pose a significant threat to public welfare. This necessitates an adequate state and public response, including legal aspects.

Most of today's threats are caused by human factors, namely the desire to benefit by ignoring society's needs for a healthy and safe environment (and, accordingly, non-compliance with environmental measures in business, saving on anti-epidemiological measures, interest only in profits in society),

inattentive attitude to the consequences of the use of digital technologies (without thorough research into the risks of their use), emphasis on private interests (and, accordingly, on private law regulation, instead of ensuring a balance of public and private interests, taking into account the increasing number and negative consequences of new threats).

This indicates the possibility of preventive impact on these threats not only through additional government measures, but also to strengthen the social responsibility of all members of society, including business representatives.

Despite the hopes for social consciousness and social responsibility, which are the tasks of civil society, state measures, including legal regulation, are more effective in modern conditions. Research of the state of relations, identification of problems in their regulation with the emergence of new threats and development of ways to

improve the regulatory framework and law enforcement practice - the task of legal science. In the perspective of preventive measures on the risks of digitalization, which covered all spheres of public life, a number of such measures have already been developed at the theoretical level: enshrining in law / code the concept and open list of digital rights and responsibilities; ban on abusing digital opportunities; requirements for electronic transactions / agreements and grounds for invalidating them; adjusting the requirements for economic competition in digitally targeted markets. It is up to the legislator to take into account the development of legal science in the process of improving legal regulation, and the Government to ensure the implementation of new provisions in practice and monitor their effectiveness. However, this process is permanent given the dynamism of social relations and, accordingly, the need to improve all its stages / components.

Key words: *threats to public welfare, types of threats, threats of a natural nature, threats related to human activities, risks of digitalization, improving legal regulation.*

